

STORTINGET

Innst. 237 L

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
frå justiskomiteen

Prop. 39 L (2017–2018)

Innstilling frå justiskomiteen om Endringar i verjemålslova og lov om forsvunne personar mv. (teieplikt ved verjemål og dødsfall i utlandet m.m.)

Til Stortinget

1. Samandrag

1.1 Hovudinnhaldet i proposisjonen

Justis- og beredskapsdepartementet fremjar i denne proposisjonen forslag til endringar i verjemålslova, lov om forsvunne personar og visse andre lover.

Eit av formåla med endringsforslaga er å regulere høvet til bevisføring frå oppnemnde verjer om tilhøve som er omfatta av den teieplikta verja har etter verjemålslova. Verjemålslovgivinga reflekterer eit behov for eit særleg lovvern for dei som i liten grad kan verne seg sjølve. Verjemålet skal sikre personar som treng det, støtte og bistand til å gjere rettslege disposisjonar og til å råde over midlane sine. Det å leggje til rette for at personen som har fått oppnemnt verje, og verja kan ha eit tillitsfullt og fortruleg forhold, er ein viktig føresetnad for at ordninga skal fungere etter formålet.

Departementet foreslår ein hovudregel om at det ikkje kan førast bevis frå ei oppnemnd verje som krenker teieplikta verja har etter verjemålslova. Forbodet vil ikkje gjelde dersom den som har krav på teiing, samtykkjer til bevisføring.

I saker der personen med verje er mindreårig, blir det foreslått visse særreglar om samtykke.

Vaksne personar med oppnemnd verje kan ha ulikt fungeringsnivå. Høvet til å tillate at det blir ført bevis frå den oppnemnde verja, bør ikkje vere avskore i tilfelle

der personen reint faktisk ikkje er i stand til å forstå kva eit samtykke inneber. Det blir foreslått at retten i slike tilfelle får kompetanse til å ta vare på interessene til personen i spørsmålet.

Det blir ikkje foreslått særreglar om bevisføring frå verja i saker om fråtaking av rettsleg handleevne. Reglane om kven som har kompetanse til å reise sak om verjemål med fråtaking av den rettslege handleevna, blir òg foreslått endra slik at verja ikkje lenger sjølv kan reise sak om dette. Meiner verja at det er behov for verjemål med fråtaking av den rettslege handleevna, kan verja ta dette opp med Fylkesmannen.

Eit anna formål med endringsforslaga i proposisjonen er å gjere visse justeringar i reglane om unntak frå teieplikta for oppnemnde verjer og for verjemålsstyresmakta. Det blir foreslått å tydeleggjere at unntaka ikkje berre gjeld for vaksne med oppnemnd verje, men òg for barn med oppnemnd verje. I same punkt blir det foreslått visse justeringar for å få til ei noko betre tilpassing mellom unntaka frå teieplikta og omsyna som ligg til grunn for dei. Det følgjer av § 46 andre ledd og § 65 i gjeldande verjemålslov at opplysninga om at ein person er sett under verjemål, ikkje er omfatta av teieplikta for den oppnemnde verja og verjemålsstyresmakta. For teieplikta for den oppnemnde verja gjeld det same for opplysninga om kven som er oppnemnd som verje, og opplysningar om rammene for verjeoppdraget. Det blir foreslått at unntaket frå teieplikta blir endra slik at dei nemnde opplysningane om verjemålet kan gjerast kjende for andre så langt det er nødvendig av omsyn til personen sjølv, eller for å sikre at verja kan utføre oppdraget sitt på ein god måte. Unntaka frå teieplikta for verja og verjemålsstyresmakta blir òg foreslått harmoniserte.

I proposisjonen blir det òg foreslått at brot på teieplikta skal straffesanksjonast for faste verjer.

Det blir foreslått ei endring av regelen om dødsorskurd når det ikkje er grunn til å tvile på at ein person er død, jf. lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar § 8. Formålet med dette forslaget er å leggje til rette for ei formålstenleg behandling av saker der ein person med tilknytning til Noreg har døydd i utlandet og det ikkje kan skaffast fram dokumentasjon på dødsfallet som kan godtakast for å registrere personen som død i det norske folkeregisteret.

I proposisjonen blir det foreslått ein del opprettingar av inkuriar i lover på Justis- og beredskapsdepartementet sitt område.

1.2 Bevis frå oppnemnde verjer

Somme vaksne personar treng bistand til å representere seg på det økonomiske eller det personlege området. Verjemålslovgivinga tek utgangspunkt i at alle menneske har evna til å ha rettar og plikter, men at ikkje alle har evna til sjølve å gjere handlingar som stiftar rett eller gir ein ansvar. Eit viktig formål med lovgivinga er å sikre at interessene til vaksne som ikkje kan disponere på eiga hand, blir sikra, og at dette skjer med respekt for verdigheita og integriteten til kvar einskild.

Verjemålslovgivinga er òg med på å oppfylle Noregs folkerettslege skyldnad til å sikre at personar med nedsett funksjonsevne får den støtte og bistanden dei treng for å utøve den rettslege handleevna si, jf. FN-konvensjonen om rettar til menneske med nedsett funksjonsevne artikkel 12.

Gruppa verjetrengande er samansett og ueinsarta. Å få oppretta verjemål kan til dømes vere aktuelt for ein eldre person råka av aldersdemens eller ein person med Alzheimers sjukdom, psykose, utviklingshemming eller eit rusproblem. Kva som er årsaka til redusert kapasitet, kan vere forskjellig, og personane som blir råka, kan ha ulikt fungeringsnivå og behov for bistand. Somme er aktive og gjer sjølve fleire rettslege disposisjonar, andre er ikkje i stand til å disponere på eigne vegner.

At det blir oppretta verjemål for ein person, inneber at det blir oppnemnt ei verje som har kompetanse til å handle på vegner av personen innanfor rammene av eit nærmare fastsett mandat. Ved eit alminneleg verjemål har personen med verje den rettslege handleevna si fullt ut i behald. Verjemålslova § 33 første og andre ledd har føresegner om plikt for verja til å høyre og til å ta omsyn til det den einskilde ønskjer. Det frivillige aspektet ved alminnelege verjemål vart tydeleggjort ved verjemålslova 2010. Berre når særskilde vilkår er oppfylte, kan ein person bli fråteken den rettslege handleevna si på bestemte område, jf. verjemålslova § 22. Også der personen med verje er fråteken rettsleg handleevne, skal verja leggje vekt på kva personen meiner. Omsynet til sjølvråderetten til kvar einskild står sterkt i verjemålslovgivinga. Det «minste middels prinsipp» er ein berebjelke og inneber at det ikkje skal gripast inn i sjølvråderetten til

kvar einskild i større grad enn det som i kvart einskilt tilfelle er nødvendig. Sjølvråderetten til kvar einskild er òg verna av FN-konvensjonen om rettar til menneske med nedsett funksjonsevne artikkel 12.

For at verja skal kunne utøve sin særlege bistands- og støttefunksjon på ein god måte, er det viktig å leggje til rette for at personen med verje kan ha eit tillitsfullt og ope forhold til verja. Dette kan vere ein føresetnad for at den det gjeld, kjenner seg fortruleg med å formidle egne ønske og preferansar til verja. Det kan òg vere ein føresetnad for at personen kjenner seg trygg på å kunne vere open om eige fungeringsnivå og behov for bistand. Oppnemnde verjer er pålagde teieplikt etter verjemålslova § 46. Teieplikta reflekterer nettopp at verja som ledd i verjeoppdraget kan få kjennskap til opplysningar om personen som kan vere av meir eller mindre kjensleg karakter. Dette kan vere opplysningar som vedkomande vil kunne ønskje at verja ikkje fører vidare.

Der teiepliktige opplysningar frå ei oppnemnd verje har noko å seie for spørsmål som er oppe i saker for domstolane, vil omsynet til at personen med verje og verja kan ha eit fortruleg forhold, og omsynet til opplysning av saka dra i ulike retningar. Det er vesentleg at retten får tilgang til dei opplysningane som er nødvendige og relevante for at avgjerdsgrunnlaget for retten skal vere korrekt. Samtidig reflekterer gjeldande reglar om bevisforbod og bevisfritak at nokre opplysningar er rekna for å vere av ein slik art at høvet til bevisføring bør avgrensast.

Spørsmålet om føring av bevis som er omfatta av teieplikta for oppnemnde verjer, kan vere aktuelt i fleire samanhengar. Verja kan til dømes ha opplysningar om personen som kan vere svært viktige når retten skal vurdere om vilkåra for fråtaking av den rettslege handleevna er oppfylte eller ikkje. Ein person med verje kan òg vere part eller vitne i andre sivile saker eller straffesaker. Sakene kan ha varierende grad av samheng med årsaka til at personen har behov for verje. Det kan til dømes vere reist sak om gyldigheita av ein avtale signert av ein person som er dement, eller ein person med ei sinnsliding kan ha vorte utnytta på ein straffbar måte. Sakene kan òg vere heilt utan samheng med årsaka til at personen har behov for verje, som tvistar om rettar til eigedom, mangelskrav og liknande. Også her kan verja ha opplysningar som kan vere meir eller mindre viktige for saka. Det kan til dømes vere at det er verja som har handla på vegner av personen i tvisten, slik at det er verja som har førstehands kjennskap til saka.

Felles for sakstypene er at bevis som kjem inn under teieplikta for den oppnemnde verja, kan vere både til gunst og ugunst for personen. Verja kan til dømes ha opplysningar som kan ha noko å seie for vurderinga i retten av om det ligg føre formildande omstende eller ikkje, eller om personen er strafferettsleg tilrekneleg. Det er likevel ikkje gitt at den oppfatninga personen

sjølv har av om bevisførsel frå verja er ønskjeleg, samsvarar med om dette etter meir objektive kriterium vil vere til gunst for han eller henne. Særleg kan den kjenslege karakteren av opplysningar som er omfatta av teieplikta for den oppnemnde verja, gjere at dette er noko personen ikkje ønskjer at skal kome fram, sjølv om det objektivt sett ville ha talt til fordel for han eller henne i ei einskild sak.

Departementet viser i si vurdering til at innspela frå høyringsinstansane underbyggjer behovet for ei avklaring av spørsmålet om høvet til bevisførsel frå oppnemnde verjer om tilhøve som er omfatta av teieplikta etter verjemålslova. Departementet går inn for ein hovudregel om bevisforbod i tråd med forslaget i høyringsnotatet. Forslaget inneber at bevisforbодet fell bort dersom den som har krav på hemmelegghald, samtykkjer. Departementet har vurdert om retten bør givast ein snever heimel til å gjere unntak frå bevisforbодet etter ei avveging av omsynet til teieplikta og omsynet til opplysning av saka, men foreslår ikkje ein slik heimel.

Som eit utgangspunkt ser departementet det som klart at det kan vere opplysningar som er teiepliktige etter verjemålslova, og som ikkje er omfatta av gjeldande reglar om bevisforbod og bevisfritak, men som ein person med verje like fullt vil kunne ønskje at ikkje kjem fram. Til dømes kan disposisjonar verja skal gjere på vegner av personen med verje, involvere sensitive opplysningar av ulik art. Verja kan òg bli kjend med forhold om helsetilstanden til personen som blir opplevde som ei belastning for den det gjeld.

Slik departementet ser det, er spørsmålet om bevisavgrensingar for oppnemnde verjer prinsipielt. Bør ein som verjetrengande kunne ha tillit til at opplysningar verja blir kjend med gjennom verjeoppdraget, ikkje blir gjorde kjende for andre – eller må omsynet til eit fortruleg forhold til verja vike for andre omsyn i saker for domstolane?

Departementet ser at ein hovudregel om bevisforbod for oppnemnde verjer vil kunne føre til at ein blir hindra frå å føre bevis frå verja som kan ha betydning for opplysninga av saka. I straffesaker veg omsynet til den materielle sanninga særleg tungt. Særreglar om bevis frå oppnemnde verjer kan òg gjere behandlinga og bevisspørsmåla i saker der personar med verje er involverte, noko meir kompliserte.

Utfordringa for lovgivarane er å finne eit godt balansepunkt mellom dei motstridande omsyna. I spørsmålet som blir vurdert i proposisjonen her, vurderer departementet det slik at omsynet til personen med verje og ei fungerande verjemålsordning bør tilleggast størst vekt. Alle fylkesmannsembeta som har uttalt seg om forslaget, støttar ein hovudregel om bevisforbod. Skyldnadene som Noreg har etter FN-konvensjonen om rettar for menneske med nedsett funksjonsevne, talar òg

for ei vektlegging av omsynet til at verja kan oppfylle bistands- og støttefunksjonen sin på ein god måte.

Ein understrekar elles at forslaget om eit bevisforbod berre vil gjelde for opplysningar som krenkjer teieplikta for verja etter verjemålslova § 46. Dersom personen med verje samtykkjer til at opplysningar blir gjorde kjende for andre, kan ikkje verja nekte å leggje fram beviset, jf. verjemålslova § 46 tredje ledd og forvaltningslova § 13 a. Spørsmålet om bevisforbod kjem dermed først på spissen der personen ikkje ønskjer at det blir ført bevis. Har vitneførsel frå verja først og fremst noko å seie for tredjepersonar, må ein rekne med at personen normalt vil samtykkje til bevisførsel. I situasjonar der vedkomande vurderer å ikkje samtykkje, og verja eller andre meiner at dette vil vere uheldig, bør innvendingane formidlast til personen slik at han eller ho – eventuelt med bistand og støtte – kan ta dei med i vurderinga.

I straffesaker skal forslaget ikkje avgrense det høvet ei verje har til å utøve partsrettar etter straffeprosesslova, jf. særleg §§ 83, 84 og 93 g, eller oppgåvene til verja i den samanhengen.

Departementet foreslår i samsvar med forslaget i høyringsnotatet at bevisforbодet i straffesaker vil falle bort når forklaringa trengst for å førebyggje at nokon uskuldig blir straffa.

Departementet foreslår at retten får høve til å bestemme om beviset frå verja kan førast i den grad personen med verje «ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer». Ein person med verje som ikkje er i stand til å samtykkje til vitneførsel, bør få hjelp og støtte til å bestemme om det skal givast samtykke.

1.3 Teieplikta for oppnemnde verjer og verjemålsstyresmakta

Etter verjemålslova § 46 andre ledd gjeld det visse unntak frå teieplikta for den oppnemnde verja.

I høyringsnotatet foreslo departementet at unntaka frå teieplikta bør gjelde alle oppnemnde verjer, og ikkje berre oppnemnde verjer for vaksne.

Samtidig foreslo departementet å formulere unntaka frå teieplikta for verja noko snevrare i lys av omsyna som ligg til grunn for unntaket.

Også for teieplikta for verjemålsstyresmakta vart unntaka foreslått å gjelde ikkje berre for vaksne, men òg for mindreårige med oppnemnde verjer.

Departementet opprettholder forslaget i høyringsnotatet om at unntaka frå teieplikta i verjemålslova §§ 46 og 65 bør gjelde alle oppnemnde verjer og ikkje berre oppnemnde verjer for vaksne. Fleire høyringsinstansar støttar forslaget, og ingen har gitt uttrykk for innvendingar.

Unntaket frå teieplikta er grunngitt i omsynet til at personen som har fått oppnemnt verje, får eit tilstrekkeleg vern, og at verja kan utføre verjeoppdraget på ein god måte. Unntaket bør ikkje gjerast meir omfattande

enn desse omsyna tilseier. Departementet legg avgjerande vekt på at opplysninga om at det er oppnemnt verje for ein person, kan oppfattast som sensitiv. I høyringsnotatet vart det som døme vist til at ein ut frå opplysninga om at det er oppnemnt verje for ein mindreårig, vil kunne utleie sensitiv informasjon om familiesituasjonen til den mindreårige. Tilsvarende vil ein ut frå opplysninga om at det er oppnemnt verje for ein vaksen, mellom anna kunne utleie sensitiv informasjon om personens tilstand og behov for støtte. Eit ønske om at slike opplysningar ikkje blir gjorde kjende for utanforståande, er forståeleg. Omsynet til personen som det er vedteke verjemål for, bør etter departementet sitt syn vere det avgjerande for utforminga av unntaket frå teieplikta. Reglane bør til dømes ikkje opne for at utanforståande kan få opplysningar frå verjemålsstyresmakta om at det er oppnemnt verje for ein vaksen person, berre ut frå eit ønske om informasjon om personens behov for støtte.

For teieplikta for oppnemnde verjer foreslår departementet etter dette ei presisering slik at det går fram at unntaka frå teieplikta berre gjeld der det er nødvendig av omsyn til personen sjølv eller for at verja skal kunne gjennomføre oppgåvene sine på ein god måte. Med ein slik ordlyd vil vurderinga nødvendigvis måtte byggje på skjøn, og det bør godtakast ein viss skjønsmargin.

Dersom ei verje bryt teieplikta, kan det etter omstenda gi grunnlag for at Fylkesmannen vedtek å ta vervet ifrå verja, jf. verjemålslova § 29 andre ledd. Den oppnemnde verja vil dessutan kunne bli erstatningsansvarleg etter allmenne erstatningsrettslege reglar.

Departementet foreslår at brot på teieplikta for faste verjer skal kunne straffast etter straffelova § 209. For andre oppnemnde verjer enn faste verjer blir det dermed foreslått at brot på teieplikta ikkje skal kunne straffast.

1.4 Dødsfall i utlandet

Når norske borgarar døyr i utlandet, skal den norske utanriksstasjonen i landet der personen døyr, innhente dødsattest frå dei lokale styresmaktene og sende denne attesten til Skattedirektoratet i Noreg. Dødsfallet blir da registrert i Folkeregisteret. Dersom den avdøde var registrert busett i Noreg, sender Skattedirektoratet dødsattesten til tingretten der avdøde sist var bustadsregistrert. Tilsvarende reglar gjeld der avdøde var utanlandsk borgar, men busett i Noreg.

Det oppstår eit særleg problem for registreringa i Folkeregisteret når det ikkje lèt seg gjere å skaffe fram ein dødsattest som norske styresmakter godtek. Manglande dødsattest kan skape problem for dei etterlatne i Noreg. Dersom dødsfallet ikkje blir registrert, får ein ikkje skifta eit eventuelt dødsbu. Det kan òg kome opp problem i andre samanhengar, til dømes der dødsfallet

har noko å seie for om ein attlevande ektemake eller eit attlevande barn har rett til ytingar frå det offentlege.

Ein har i dag ingen eigen heimel til å ta avgjerda om ein person skal reknast for å vere død, i saker der det ikkje ligg føre ein gyldig dødsattest, men der dei etterlatne likevel gjer gjeldande at ein person er død.

Departementet følgjer opp forslaget i høyringsnotatet om å endre regelen om at ein person skal reknast for å vere død når det ikkje er grunn til å tvile på at personen er død, jf. lov om forsvunne personar § 8. Forslaget har fått støtte i høyringa.

Gjennom forslaget til lov om forsvunne personar § 8 nytt fjerde ledd blir verkeområdet for § 8 utvida til òg å gjelde saker der personen det gjeld, ikkje er «forsvunnen», men openbert død.

1.5 Økonomiske og administrative konsekvensar

Endringane som gjeld teieplikta for verjer, er ikkje venta å ha nemneverdige økonomiske eller administrative konsekvensar.

Departementet foreslår å gi ein særskild heimel for behandlinga av saker som i dag blir handterte ved ein analogisk bruk av lov om forsvunne personar § 8. At behandlinga av desse sakene blir regulert i ei eiga føresegn, reknar ein i prinsippet med at ikkje vil føre til nokon auke i talet på saker. På den andre sida kan ein ikkje sjå bort frå at ei lovendring kan innebere ei synleggjering av denne sakstypen som vil kunne føre til at nokre fleire saker blir førte inn for domstolane. Ein legg likevel til grunn at auken i talet på saker i så fall vil vere liten. Meir kostnadene vil bli dekte innanfor dei gjeldande budsjettammene for departementa.

2. Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Jan Bøhler, leiaren Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, frå Høgre, Peter Frølich, Guro Angell Gimse og Frida Melvær, frå Framstegspartiet, Himanshu Gulati og Solveig Horne, frå Senterpartiet, Jenny Klinge og Emilie Enger Mehl, og frå Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til at Justis- og beredskapsdepartementet i proposisjonen gjer framlegg til endringar i verjemålslova og lov om forsvunne personar.

Komiteen viser til at det er behov for eit særleg lovvern for dei som i liten grad kan verne seg sjølve, og at verjemålslovgivinga skal reflektere dette behovet. Verjemålet skal sikre personar som treng det, støtte og bistand til å gjere rettslege disposisjonar og til å råde over midlane sine. For at ordninga skal fungere etter formålet, er det ein viktig føresetnad at det blir lagt til rette for eit tillitsfullt og fortruleg forhold mellom verja og personen som har fått oppnemnt verje. Komiteen vi-

ser til at proposisjonen gjeld framlegg til regulering av høvet til bevisføring frå oppnemnde verjer om tilhøve som er omfatta av den teieplikta verja har etter verjemålslova. Det blir gjort framlegg om visse justeringar i reglane om unntak frå teieplikta for oppnemnde verjer og for verjemålsstyresmakta. Framlegget inneheld i tillegg visse særreglar for samtykke i saker der personen med verje er mindreårig. Vidare blir det gjort framlegg om at brot på teieplikta skal straffesanksjonerast for faste verjer.

Komiteen merkar seg at det i proposisjonen er gjort framlegg om endring av regelen om dødsorskurd når det ikkje er grunn til å tvile på at ein person er død. Framlegget går ut på å opprette ein særskilt heimel for handsaminga av saker som i dag blir handterte ved ein analogisk bruk av lov om forsvunne personar § 8. Formålet er å leggje til rette for ei formålstenleg behandling av saker der ein person med tilknytning til Noreg har døydd i utlandet, og det ikkje kan skaffast fram dokumentasjon som er tilstrekkeleg til å registrere personen som død i det norske Folkeregisteret. Komiteen noterer seg at departementet ikkje reknar med at dette vil føre til ein auke i talet på saker, men at det heller ikkje kan sjåast bort frå at endringa gjer sakstypen meir synleg og derfor kan føre til at nokre fleire saker blir førte inn for domstolane.

Komiteen registrerer at framlegget til endringar i verjemålslova og lov om forsvunne personar ikkje er venta å få nemneverdige økonomiske eller administrative konsekvensar.

Komiteen viser til at det i proposisjonen er fremja forslag til endringar i verjemålslova, lov om forsvunne personar og visse andre lover. Det å leggje til rette for at personen som har fått oppnemnd verje, og verja kan ha eit tillitsfullt og fortruleg forhold, er etter komiteen si meining ein viktig føresetnad for at ordninga kan fungere etter formålet.

Komiteen er samde i ein hovudregel om at det ikkje kan førast bevis frå ei oppnemnd verje som krenker teieplikta verja har etter verjemålslova, og at forbodet ikkje skal gjelde dersom den som har krav på teiing, samtykkjer til bevisføring. Komiteen meiner også at særreglane som er foreslått der personen med verje er mindreårig, er viktige.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at forslaget om bevisforbud for opplysninger som en oppnevnt verge har fått fra personen med verge, innebærer et dilemma mellom kravet til en saks opplysning i retten, og å styrke tilliten som skal være mellom en verge og personen som har behov for verge. Disse medlemmer støtter forslaget og viser spesielt til argumentet om at det blir et skille mellom advokater, som i dag ikke vil kunne vitne i en rettssak om spørsmål underlagt

taushetsplikt, og andre som ikke har yrker som legger denne begrensningen. Tillit mellom den som er oppnevnt som verge, og personen er svært viktig, og disse medlemmer mener det må legges stor vekt på at fylkesmennene som administrerer ordningen, støtter denne endringen. Likevel peker blant annet Dommerforeningen og Agder lagmannsrett på et potensielt problem ettersom vergen vil ha rollen som en part på vegne av den personen de er verge for, og dermed skal bidra til sakens opplysning, jf. tvistelovens bestemmelser. Disse medlemmer mener det derfor er viktig at regjeringen gjør en vurdering av endringen og eventuelt kommer tilbake til Stortinget med et nytt forslag dersom det får uheldige utslag.

Fleirtalet i komiteen, medlemene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti, ser at vaksne personar med oppnemnd verje kan ha ulikt fungeringsnivå. Høvet til å tillate at det blir ført bevis frå den oppnemnde verja, bør ikkje vere avskore i tilfelle der personen reint faktisk ikkje er i stand til å forstå kva eit samtykke inneber. Fleirtalet er samde i at retten får kompetanse til å ta vare på interessene til personen.

Fleirtalet støttar forslaget om endringar i reglane om kven som har kompetanse til å reise sak om verjemål med fråtaking av den rettslege handleevna, slik at verja ikkje lenger sjølv kan reise sak om dette. I dei tilfella der verja meiner at det er behov for verjemål med fråtaking av den rettslege handleevna, kan verja ta dette opp med Fylkesmannen.

Fleirtalet støttar vidare endringsforslaga i proposisjonen om å gjere justeringar i reglane om unntak frå teieplikta for oppnemnde verjer og for verjemålsstyresmakta. Fleirtalet ser det som positivt at lova tydeleggjer at unntaka skal gjelde både for vaksne og barn med oppnemnd verje.

Fleirtalet meiner justeringane for å få til ei betre tilpassing mellom unntaka frå teieplikta og omsyna som ligg til grunn for dei, er rette. Fleirtalet støttar opp om at unntaket frå teieplikta blir endra, slik at desse opplysningane om verjemålet kan gjerast kjende for andre så langt det er nødvendig av omsyn til personen sjølv, eller for å sikre at verja kan utføre oppdraget sitt på ein god måte. At teieplikta for verja og verjemålsstyresmakta blir harmonisert, ser fleirtalet som positivt.

Fleirtalet meiner det er rett at brot på teieplikta skal straffesanksjonerast for faste verjer.

Fleirtalet er samde i endringa av regelen om dødsorskurd når det ikkje er grunn til å tvile på at ein person er død, jf. lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar § 8. Fleirtalet ser det som viktig at det blir lagt til rette for ei formålstenleg behandling av saker der ein person med tilknytning til Noreg har døydd i utlandet og det ikkje kan skaffast fram dokumentasjon på døds-

fallet som kan godtakast for å registrere personen som død i det norske Folkeregisteret.

Fleirtalet støttar opprettingane av inkuriar i lover på Justis- og beredskapsdepartementet sitt område.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at Helsedirektoratet i sitt høringssvar knytter enkelte bemerkninger til forslaget om innskjerpingar i taushetsplikten i vergemålsloven §§ 46 og 65. Dette flertallet forutsetter at endringene i disse lovbestemmelsene – gjennom unn-taket for opplysninger om vergemålet som er nødvendige av hensyn til personen selv – kan sikre helsetjenesten nødvendig kunnskap om eksistensen av vergemål, slik at tjenesten kan ivareta alle sine lovpålagte oppgaver.

3. Tilråding frå komiteen

Tilrådinga frå komiteen vert fremja av ein samla komité.

Komiteen har elles ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjere slikt

vedtak til lov

om endringar i vergemålsloven og lov om forsvunne personar mv. (teleplikt ved verjemål og dødsfall i utlandet m.m.)

I

I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål blir det gjort følgende endringar:

§ 46 skal lyde:

§ 46 *Taushetsplikt for oppnevnt verge*

En oppnevnt verge plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han eller hun får vite som ledd i vergeoppdraget om noens personlige forhold eller om tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningen angår. Taushetsplikten gjelder også etter at vergeoppdraget er avsluttet. Vergen kan heller ikke utnytte slike opplysninger i egen virksomhet eller tjeneste eller i arbeid for andre.

Opplysningen om at en person *har fått oppnevnt verge, kan gjøres kjent for andre i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til personen selv, eller for å sikre at vergen kan utføre sitt oppdrag på en god måte.* Det samme gjelder opplysningen om at vedkommende er oppnevnt som verge, og opplysninger om rammene for vergeoppdraget.

Hvis den som *er under* vergemål, ikke selv kan gi uttrykk for sitt syn, gjelder ikke taushetsplikten overfor vedkommendes ektefelle, samboer, barn, barnebarn, foreldre og søsken i større utstrekning enn det som må antas å være etter hans eller hennes ønske. Taushetsplikten viker for opplysningsplikt og meldeplikt med hjemmel i lov. Forvaltningsloven § 13 annet ledd første punktum og § 13 a gjelder tilsvarende.

Straffeloven § 209 kommer til anvendelse bare overfor faste verger som bryter taushetsplikten etter bestemmelsen her.

§ 47 første ledd skal lyde:

Vergen står under tilsyn av fylkesmannen og plikter å gi de opplysninger om vergemålet *til fylkesmannen* som fylkesmannen ber om.

§ 65 skal lyde:

§ 65 *Unntak fra taushetsplikt*

Opplysningen om at en person *har fått oppnevnt verge, kan gjøres kjent for andre i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til personen selv, eller for å sikre at vergen kan utføre sitt oppdrag på en god måte.* Det samme gjelder opplysningen om hvem som er oppnevnt som verge, og opplysninger om rammene for vergeoppdraget.

§ 69 første ledd første punktum skal lyde:

Sak om vergemål kan reises av dem som er nevnt i § 56 første ledd bokstav a, b og d, og av fylkesmannen.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister skal ny § 22-3 a lyde:

§ 22-3 a *Bevisforbud om opplysninger undergitt lovbestemt taushetsplikt for verger*

Det kan ikke føres bevis når dette vil krenke en oppnevnt verges lovbestemte taushetsplikt etter vergemålsloven.

I den utstrekning personen med verge ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer, kan retten ved kjennelse beslutte om beviset kan føres. Det samme gjelder hvis personen med verge er mindreårig og ikke selv kan samtykke, og vergen treffer avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret etter vergemålsloven § 17 annet ledd. Om den mindreåriges medbestemmelsesrett ved rettens beslutning gjelder reglene i barnelova § 31.

III

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal ny § 118 b lyde:

118 b. Retten må ikke ta imot forklaring når dette vil krenke en oppnevnt verges lovbestemte taushetsplikt etter vergemålsloven.

I den utstrekning personen med verge ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer, kan retten ved

kjennelse beslutte om forklaring kan tas imot. Det samme gjelder hvis personen med verge er mindreårig og ikke selv kan samtykke, og vergen treffer avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret etter vergemålsloven § 17 annet ledd. Om den mindreåriges medbestemmelsesrett ved rettens beslutning gjelder reglene i barnelova § 31.

Reglene i § 119 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

IV

I lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar skal § 8 nytt fjerde ledd lyde:

Reglane i første til tredje ledd gjeld òg når ein person har døydd i utlandet og det ikkje kan skaffast dokumentasjon på dødsfallet som norske styresmakter godtek for å registrere dødsfallet i Folkeregisteret. Reglane elles i denne lova gjeld tilsvarende for slike saker så langt dei høver.

V

Inkurieopprettingar

1. I lov 21. februar 1930 om skifte blir det gjort følgjande endringar:

§ 39 andre ledd første punktum skal lyde:

Er det gitt utlegg til person under vergemål eller til noen hvis midler skal forvaltes som foreskrevet i *arvelova* §§ 75 b og 75 c, og utlegget i verdi svarer til eller overstiger det beløp som er fastsatt i medhold av vergemålsloven § 49 første ledd, skal skifteforvalteren uoppholdelig sende utskrift av utloddingsprotokollen til fylkesmannen som forvaltningen av midlene hører under.

§ 42 første punktum skal lyde:

Er loddeier urettelig forbigått ved utloddningen i et dødsbo eller har fått for liten lodd, kan han inntil hans krav på arv er forelda, gjøre krav gjeldende overfor dem som har mottatt arven i samsvar med bestemmelsene i *lov om forsvunne personar* § 19.

§ 43 første ledd tredje punktum skal lyde:

Ved beregningen av hva loddeiere plikter å yte, gjelder reglene i *lov om forsvunne personar* § 19 tilsvarende.

2. I lov 27. mai 1932 nr. 3 om chekker skal § 54 lyde:

§ 54. Ved bank forstås i denne lov Norges Bank eller foretak som har tillatelse til å drive virksomhet som bank etter *finansforetaksloven*.

3. I lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. skal § 72 andre ledd lyde:

Dersom det seinare blir godtgjort at arvingen overlevde arvelataren, kan arvingane etter den avdøde kreve tilbakesøking etter reglane i § 75 a.

4. I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant skal § 5-8 første ledd lyde:

Når det tas utlegg i adkomstdokument til leierett eller boret til husrom, gjelder § 4-3 og § 5-7 sjette ledd tilsvarende.

5. I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp skal § 16 første ledd nr. 1 lyde:

1. for den vernepliktige i saker om fritak for tjeneste i Forsvaret av overbevisningsgrunner etter forsvarsloven kapittel 4.

6. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker blir det gjort følgjande endringar:

§ 119 første ledd skal lyde:

Uten samtykke av den som har krav på hemmelighold, må retten ikke ta imot forklaring av prester i *Den norske kirke*, prester eller forstandere i registrerte trosamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapssaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.

7. I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett skal § 5-13 første ledd innleiinga lyde:

Når *tredjeperson* har kausjonert eller stilt sikkerhet for gjeld som skyldneren har betalt, kan fordringshaveren eller boet kreve kausjonsansvaret eller sikkerhetsretten gjenopprettet, dersom:

8. I lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav skal § 4 fjerde ledd lyde:

Inkassovirksomhet som gjelder oppkjøp og inndrivning av forfalte fordringer kan drives uten bevilling av institusjoner som har rett til å drive finansieringsvirksomhet etter *finansforetaksloven*.

9. I lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring skal § 4 andre ledd første punktum lyde:

Skadepoolen er kontaktledd mellom forsikringsbransjen og *Landbruksdirektoratet*.

10. I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse blir det gjort følgjande endringar:

§ 4-1 andre ledd skal lyde:

De alminnelige tvangsgrunnlagene er:

- dom eller kjennelse av en norsk domstol, og andre avgjørelser av en norsk domstol som har virkning som dom eller kjennelse, eller som avgjør krav om erstatning for sakskostnader,
- avgjørelse av en annen norsk myndighet som har virkning som dom,

- c) vedtatt forelegg etter straffeprosessloven kapittel 20,
- d) voldgiftsdom etter voldgiftsloven og avgjørelser som ellers er tvangskraftige etter voldgiftsloven § 39,
- e) rettsforlik for norsk domstol og stadfestet forlik etter voldgiftsloven § 35,
- f) avgjørelse av utenlandsk domstol eller annen utenlandsk myndighet, utenlandsk offentlig forlik og voldgiftsdom, som etter lov eller overenskomst med fremmed stat vil være bindende og skal kunne fullbyrdes her i riket,
- g) avgjørelse av utenlandsk domstol som vil være bindende her i riket etter tvisteloven § 19-16 annet og tredje ledd,
- h) avgjørelse av internasjonal domstol eller av annen internasjonal myndighet, og forlik inngått for slike domstoler og myndigheter, som etter overenskomst med fremmed stat skal kunne fullbyrdes her i riket.

§ 10-4 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Avsnitt VI gjelder da tilsvarende.

§ 10-7 andre ledd andre punktum skal lyde:

Avsnitt VI gjelder da tilsvarende.

11. I lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag skal § 35 sjette ledd tredje punktum lyde:
For elektroniske penger som definert i *finansforetaksloven* § 2-4 annet ledd gjelder likevel første til fjerde ledd med mindre institusjonen ikke kan sperre kontoen eller betalingsinstrumentet.

12. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff blir det gjort følgende endringer:

§ 53 fjerde ledd nytt sjette punktum skal lyde:

§ 39 gjelder tilsvarende så langt den passer.

§ 53 fjerde ledd nåverande sjette punktum blir sjuande punktum.

§ 60 tredje ledd andre punktum skal lyde:

§ 39 annet ledd *femte* punktum får likevel ikke anvendelse.

§ 211 første ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes prester i *Den norske kirke*, prester eller forstandere i registrerte trosamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapsaker, og disses hjelpere, som uberettiget røper hemmeligheter som er betrodd dem eller deres foresatte i anledning av stillingen eller oppdraget.

13. I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister skal § 22-5 første ledd første punktum lyde:

Retten kan ikke ta imot bevis fra prester i *Den norske kirke*, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, meklere i ekteskapsaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.

14. I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål skal § 36 tredje ledd første punktum lyde:

Penger som ikke skal forvaltes av fylkesmannen, skal vergen sette på *bankkonto* i eierens navn.

15. I lov 20. januar 2012 nr. 6 om endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. blir del II og III oppheva.

VI

1. Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Kongen kan setje i kraft dei einskilde føresegnene til ulik tid.
2. Departementet kan gi nærmare overgangsreglar.

Oslo, i justiskomiteen, den 24. april 2018

Lene Vågslid

leder

Jenny Klinge

ordfører